

כמו בזכר, ואין זנבה מפואר, ומין זה נקרא זילבער בראקל (כי בהבטה כללית הוא כמו כסף).

ויש מין בראקל שצבע נוצות צוארו חום עד תחילת החזה והבטן, והחזה והבטן עד הזנב ועד בכלל חום חזק נוטה לשחור, ושמו גאלד בראקל, שאר מראיו וצורתו הוא כמו הזילבער בראקל, (יש גם "גאלד בראקל" שהפסים שלו לבנים [במקום שחורים] ונקרא בלשונם "וויט געבאנד" (wit geband) כלומר פסים לבנים).

ויש מין שבא משניהם וצורתו כנ"ל וצבע נוצותיו כמו תערובת שאקאלאד עם הרבה חלב, ונקרא שמו 'שאמוא' ויש עוד מין שבא גם מתערובות בראקל בין עצמם, ושמו ציטראן (לימענע בלשונינו) וצבע נוצותיו כשמו.

ויש בראקל כולו לבן וכמעט ולא נמצא בטבע, (בסוף הנסיעה הבנתי כי יש שמגדלים אותו ע"י תערובות ממין אחר לבן).

ועוד הקדמה: לדברי העוסקים בזה, כל עוף שיראה כמו בראקל וגם מבנה גופו יהי כמו בראקל וגם יוליד כדמותו וצלמו, גם אם יהי צאצא של כלב וחתול (גוזמא) יהי נחשב בעיניהם כי בראקל לכל דבר.

(ר') הי"ו אמר לי שתנאי זה שיווליד כדמותו וכצלמו לא יתכן רק אם הוא באמת בראקל, [ולפי הידיעה שלי (הכותב) שבכל כלאים הצאצאים מתחלקים לשלושה מינים, חצץ הם בריה חדשה שיש בהם תערובות של תכונות של אביהם ושל אימם ועוד תכונות חדשות שלא הן לא לאביהם ולא לאימם, ורבע דומים לאביהם, ורבע דומים לאימם, לפי זה צריך להיות שיוולידו כדמותם וצלמם בלבד!] [ר'] מאיר צפר הי"ו כותב לי כך: אני הבנתי מהמגדלים שאם זה יעשה על ידי מינים מסוג "לאנד-הונדערס" (landhoenders) כלומר "תרגוליים שדה" (שזו המשפחה לה שייכת הבראקל), ועל ידי יידע בסוגי הגנטיקה (דומיננטי או רססיבי בהרכבה הומוזיגית או הטרוזיגית) ועם טיפוח, יתכן שלאחר מספר דורות התוצאה כן יוליד כדמותו וכצלמו. אבל דבר זה צריך להיעשות בכוונה תחילה ואינו תהליך טבעי.)

והנה אנו בקרנו במקומות שנבחרו כקרובים לחזור בו ביום לאנטוורפן, וגם היום הי' קצר מאוד, הזריחה בשעה 8²⁵ והשקיעה בשעה 4²⁰, כך שיצאנו מאוחר וחזרנו מוקדם! ובודאי יש עוד הרבה מגדלים שלא ראינו אותם.

ביום ב' וישלח ט' כסליו תשע"ה

הינו אצל גוי כבן ששים שנה (שמו ומקומו ידועים אצל ר' מאיר בער הי"ו) הוא הי' הראשון שבאנו אליו.

הוא מגדל רק סוג תרגול ששמו 'זילבער בראקל' ZILBER BRAKELS והוא חבר באיחוד הנ"ל והוא גם משתתף בתערוכה שמתקיימת פעם בשנה, (והוא גם זכה שמונה פעמים בעשרים שנים בפרס התרגוליים המובחרים ביפים)

ראינו אצלו כמה תרגוליים הן זכרים הן נקבות, וכן הי' לו גם סוג של בראקל יותר נמוך מהראשון והם מובדלים מהבראקל הרגיל עם רשתות (גם מלמעלה שלא יפרחו מעל הגדר) לדבריו אין גזע הנמוכים טהור כמו הרגילים, לכן הם נמוכים, (ולנו אינם טובים מפני בשרם המועט). נחזור לבראקל הרגיל:

הם מטילים כ 180 ביצים לשנה, משקל הנקיבה בגמר גידולה קצת פחות משני ק"ג, גמר גידולה כששה חדשים, משקל הזכר בגמר גידולו כשנים וחצי ק"ג, גמר גידולו כתשעה חדשים, פרטים אלו חזרו על עצמם כמעט אצל כל המגדלים.

עבודה זרה דף מ' עמוד ב' ת"ר: פעם אחת חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של גוים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של גוים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני בדין ומצאו גוי אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים.

חידושי אגדות מהרש"א עבודה זרה דף מ' עמוד ב'. ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים וכו'. נראה לפרש לפי שהיה יין הזה שבא לרפואה שמור כ"כ ביד הגוים שבעים שנה נתן למקום ברכה בלשון הזה וכו'.

במאמר חז"ל זה הנני פותח את רשימתי

בהקדמה: יש אחד של מגדלי תרגוליים 'בראקל', והם עושים תערוכה שמתקיימת פעם בשנה, ששם מביאים כל המשתתפים את מה שגדל אצלם, וגם מוכרים תרגוליים וביצים לכל מי שרוצה לגדל גזע זה, לפי דברי הגוים תרגוליים בראקל ידועים מאז ה' אלפים ק' ר' 1400- למנינם, באיזור שנקרא בראקל ע"ש תרגול זה, ובשנת ה' אלפים תר"נ 1898- למנינם הוקם האיחוד הנ"ל שמשמרים אותו לבל יכחד מן העולם, והם עושים כל מיני מאורעות שהאנשים יתנו לב לזה, וגם יש פרסים לבעלי התרגוליים המצטיינים ביפים.

ועוד דבר כהקדמה, שכמעט כל המגדלים מכניסים ביצים למדגרה כי המין 'בראקל' אינו אוהב לשבת על הביצים, לכולם יש מכונה קטנה של כ 30 – 40 ביצים, ומתחילת אפריל עד סוף הקיץ (מסוף יאנואר עד סוף מאי?), שאז יש רבוי גדול של ביצים שולחים גם למדגרה במקום מסחרי, לדבריהם כל מגדל מקבל שם ארגז שיש בו מקום לכ 200 ביצים וגם אם לא ימלא את כולו לא ישימו של אחרים בארגז זה וגם הבעלים כותבים סימנים על קליפת הביצה והם רואים את סמניהם על שברי הקליפות לאחר הבקיעה או על הביצים שלא נבקעו.

תואר הבראקל הוא זה: כרובלת הזכר זקופה וגדולה (ויש בה מ 4 עד 6 חודים), נוצות צווארו לבן עד תחילת החזה והבטן, והחזה והבטן עד הזנב ועד בכלל פסים שחור ולבן לרוחב הגוף, רגליו כחולות בצבע אפר נוטה לכחול, גופו מאורך קצת יותר מתרגוליים הפסים המשווקים כהיום, צורת זנבו מפואר, אני מצרף תמונה.

הנקיבה יותר נמוכה וכרבלתה קטנה יותר, ושיני הכרובלת שמוט קצת כלפי מטה (ראה תמונה), הנוצות באותו סדר

גוי זה לדעתי משוגע לאותו דבר והוא רוצה לזכות את כל העולם בבראקל 'גזע טהור' ZOUBER RASSE והוא בענין זה מלפני 30 שנה לדבריו מעולם לא הי' אצלו עוף משונה (הן בצבעי נוצותיו והן בצורתו ומראיו). ראינו אצלו חמש ביצים (כי בימי הקור הם מטילים מעט) וכולם היו כד וחד.

בימי החום כשיש ביצים מרובים, הוא מוכן למכור ביצים לדברי מגדל זה ה'גאלד בראקל' התחיל להופיע מלפני כ-100 שנה, ולדעתי אינו גזע טהור. (וראה המאמר במסגרת שלדעתינו אין זה מזיק, כי צבע אינו תופס מקום במסורת וגם אם הוא גזע מעורב הוא מעורב עם 'תרנגולים שלנו' שזאת היא המסורת שלנו!)

ביום זה הלכנו למקום שני והוא בעל בית תבשיל ומלון (קרעטשמע בלשונינו) והיחוד שלו הוא שתבשיליו מתרנגול בראקל ויש לו בחצר לול עם תרנגולים אחדים להראות ללקוחותיו שתבשיליו הם מתרנגולים אלו, את עיקר תרנגוליו הוא מחזיק במרחק של שני ק"מ ממקומו, (לא ראינו) ואת תרנגוליו הוא קונה מכל מיני מגדלים בסביבה, אינו משתתף בתערוכות בראקל, וטוהר הגזע לא מעקרי ענינו, - היינו שאינו נמנע מתרנגולים מעורבים שאפשר לכוותם בראקל, ואינו מתמסר על קיום הצראקל הנקי- עיקר ענינו הוא השם הטוב של תבשיליו, לדעתי אין לנו ענין במקום זה.

הלכנו ביום זה במקום שלישי ושם הי' חוץ מהבעל בית גם אחד שאמר שהוא מומחה לבראקל ומנשיאי האיחוד הנ"ל, הבעל הבית מגדל רק בראקל, יש לו לול די גדול, ואין לו רק מין אחד, זילבער בראקל ושאלנו הרבה שאלות כלליות על גידול הבראקל ועל הגידול שלו, והאם קרה לו פעם איזה תרנגול משונה או חמש אצבעות, הוא אמר שהשינוי שהי' אצלו לפעמים הוא רגלים עקומות לצדדים, ושזה קורה מפני מחסור במזון מסוים או ויטאמין מסוים באוכל התרנגולת שהטילה את הביצה. (לדעת אחרים זה בא מחמת הזווגים בין קרובי משפחה מכמה דורות, כמו להבדיל אצל בני אדם, [שם משתדלים בין קרובי משפחה כמה דורות או יש לא עלינו פגמים גופניים בילדים] אם דעה זו נכונה, אולי זה מראה על גזע טהור).

אחרי שראינו את עופותיו ואת לוליו הוציא לנו מארגז שבו מטילות התרנגולות את הביצים, שבעה ביצים שנולדו היום (אולי היו שם יותר אבל מסתבר שלא היו יותר כי לא הי' משאירים שם לקור הלילה) וראיתי ביניהם ביצה אחת ששני ראשי' כדים, ושאלתי מה זה? ואיך שמים ביצה זו במדגרה? כי הרי צריך שראשו החד יהי' למעלה? הוא לקח את הביצה ביד והסתכל עליו הנה והנה ואמר שזה באמת צורה שאי אפשר להדגירו, (ומזה נראה שבאמת היתה הביצה כד כד גם למראה עיני המגדל הגוי), ושאלתי האם זה בא ממחלה? או הוא ירושה מאבותיה של התרנגולת? הוא השיב זה לא מחלה (קליפה לא חלקה היא מחלה) אלא כנראה ירושה ואם תמצא עוד ביצה כזו היא בודאי מאותה תרנגולת שהיטלה את זו, וה DNA והצורה לא תמיד הולכים ביחד.

אחר כך תקן קצת דבריו ואמר באופן יותר מתון אבל איני זוכר כי במוחי נתפס זה הנוסח הראשון, ונזכרתי בספר פרי תואר האוסר את אימות הביצים הללו, אם יש איזה ספק או חשש על טוהר יחוסם.

וזה לשון הפרי תואר יו"ד סי' פ"ו סעי"ק (ב) ואפי' אם יאמר שהוא מעוף טהור. פי' אפי' יהיה ישראל מוחזק כשקרות ויאמר לעוף טהור נינהו אמרינו לחלפני ליה וסד"א להיות דסימנים אלו לאו לאורייתא נינהו אימא דמהימן כה"ג קמ"ל, אלא דבייחא דאיכא לפנינו עוף טהור הנאכל במסורת ובסימניו והטיל ביצה עז"ה [על זה הדרך] נראה דשכי ולא סתרינו לקבלתנו צעוף זה לטהור הוא אלא דבעינו לדעתו מין עוף קבלתו חזקה ואין לחוש צמינו לשום תערובת עוף טמא, אצל

אם יא' לחוש לשמא נתערב מין עוף טמא כיון דלחילוד ריעותא להטיל ביצה בסימן טומאה מחזקינן ליה צאיסור מלאן ואילך ואסרינן עוף עם צינור עכ"ל ומצינו הדרכ"ת בסעי"ק (ו). [וזה מה שכתב לי' מאיר בער הי"ו: לגבי ביצת הכד כד יש לציין שהגוי הסביר שאלו מהביצים הראשונות שהטילו התרנגולים ושעם הזמן הביצים המוטלות גדולות יותר וחדות יותר. (הערת הכותב: לא מוזכר חילוקים אלו בפוסקים) כמו כן הוא ציין שביצה כזו נדירה מאוד.

לגבי מה שתקן את דבריו חשוב לציין שזה נעשה ממש מתוך שהיה משיח לפי תומו. כ"כ עד כמה שזכור לי זה לא היה בגדר "מתרצים" דיבורא אלא בגדר "מפרש" דיבורא, כלומר שאחר ה-"תיקון" (קרי הסבר נוסף) הבנתי שכנראה לא ירדתי לסוף דעתו בפעם הראשונה [למעשה יחליטו הרבנים את כשרות העופות במקום הזה!]

בזה פג טעמו הטוב של מגדל זה, ויהי ערב וחזרנו ללינה.

יום ג' וישלח

ראשון הגענו למשק די גדול של הרבה מיני בעלי חיים, עיזים, כבשים, יש לו גם פרות (לא ראינו) כמה מיני עופות כגון כמה מיני תרנגולי הודו, שחורים, חומים, בראווזות עם כל מיני שינויים במראה שלהם, וכן כמה מיני תרנגולים, ובהם גם המין בראקל, כל התרנגולים הסתובבו בערבובייה, לדבריו היות שבימות החורף אין לו צורך בביציהם לגדל דורות הוא מניחם להסתובב בחופש, ולעת שרצונו לגדל ביצים לצורך דורות הוא שם כל מין לבדו, הוא אינו משתתף בתערוכות של הבראקליס, [אבל הוא השתתף בעבר אלא משהתחיל לגדל הרבה בעלי חיים, הוא נעשה עסוק מדי כדי להתעסק בטיפוח יופיו של הבראקל כדי שיהיה ראוי לתערוכה] הוא סיפר הרבה על ענין גזעי התרנגולים, שאיני זוכר כי לדעתי אין לנו ענין במשק שלו.

אחר כך הלכנו למקום שני שדברנו אותו מקודם שנגיע כשכבר יהי' חושך, לכן הוא הכין לנו בכלוב מאחורי הבית במקום מואר שני תרנגולים ושתי תרנגולות ממין בראקל, את הלול שלו לא ראינו, בשיחה איתו סיפר שיש לו בראקל אחת לבן והיות שבראקל לבן הוא מאד לא שכיח הוא הביא תרנגול צרפתי בשם "פול דע ברעס" (pullet de Bresse), כדי לזווג אותם, והוא הביא לפנינו את התרנגול הצרפתי, הוא סיפר שהוא התעייף מזה וחדל מניסיונותיו

מגדל זה הוציא לנו רשימה מדוקדקת מכל הפעולות בעופותיו מכמה דורות של עופות, והיות והוא מנהל סדר מדויק אולי כדאי לחזור אליו ולראות את תרנגוליו אולי זה טוב לנו.

ד' וישלח

הלכנו למשק נקי ומסודר מדורים מדורים, בתחילת הכניסה ראינו עופות צעירים, ותיכף ראינו שהם הפטמים הרגילים שמוכרים בכל מקום, ואח"כ הראה לנו את אימותיהם, והן היו ממין 'רוק' – קארניש' המוכר לנו, ואמר שאת ארבעת העופות קנה כשהן מופרות ואלו הם צאצאיהם, ולקראת הקיץ הוא מחשב איזה זכר להביא אליהם, [ואני הכותב חושש שיביא זכר ממין בראקל ויוליד בצורת בראקל וישימים עם הבראקל הרגיל, ואח"כ נקנה אנו מאלו בני התערובות] ואת סיבת החזקת עופות שניתן לקנותם בכל מקום הוא הסביר בכך, שהוא משתמש בהם לצרכי מאכלו כי אינו מרוצה מגידול המסחרי ששם העופות גדילים בצורה לא נכונה, כגון צפיפות של כ-20 עפות למ"מ וגידול מהיר של 8 שבועות ואצלו הם גדלים בתנאים יותר טבעיים.

ואח"כ הראה לנו את הבראקל שלו, ראינו מדורים שונים ובאחת המדורים הי' בראקל עם עוף פאזאן ביחד (למראה הפאזאן ראה תמונה בסוף), לדבריו אינם מזדווגים עם הבראקל והם שונאים זה את זה, והנני מעתיק מה שכתב

תמצית ותכלית היפוישינו

מאז שנודע שמעריבים בזדון הרבה מינים לתוך העופות למאכל הנקראים 'פטים' נפל החשד על כלל העופות אולי הם צאצאי עופות טמאים או בלי מסורת, **לכן המיוחד ב'בראקל' הוא שהגויים מגדלים את הגזע הזה הנהדרת ביפיה, בלי תערובת מינים אחרים, מהטעמים שלהם, וזה אצלם כמין "רעליגע" ולדעתם יהי' מזה תועלת לכלל העולם, וממילא הרווחנו אנו שאין בהם חשש תערובות של עופות טמאים או בלי מסורת שהם אסורים.**

דבר הרכבות בצורה המונית נתחדש בערך בשנת תש"ך - תשכ"ד, (אם כי היו בני כלאים גם לפני זה, אבל לא הוכנסו לשוק הרגיל והיו ניכרים שהם משונים לכן לא היו קונים אותם בני ישראל), ומאז (תשכ"ד) ועד היום שוקדים לקצר את זמן גידול העופות ולקבל צורות הנותנות רווחים ושחלקים הבלתי נצרכים לשוק יעלמו או יקטנו ולעומתם החלקים הנצרכים יגדלו ויעשו רווחיים.

כהיום אין לראות כמעט עופות רגילים טבעיים אלא מורכבים, מיני המרכיבים נשמרים בסוד מאד חמור, אבל ידוע מקצת מהם שהם מעופות אסורים, וכל זה יתוקן בס"ד ע"י שיגדלו תרנגולים שלנו רגילים שלא ערבו אותם עם מינים אסורים, ודי בזה.

ולענין צורת הבראקל אין הוא שונה מכלל התרנגולים שנצטרך לו מסורת כי צרתו כמו כל התרנגולים שנקראים בפי הפוסקים "תרנגולים שלנו", וכמו שלפני חרושת העופות שבימינו, שכל יהודי או יהודייה יצאו לשוק וקנו תרנגולים מאת הכפריים או הכפריות הגוים שבאו למכור את סחורתם מבלי לחקור מאין באו ומי הם אבותיהם? כי לא הי' אז כל חשש שהרי ראו שזה או זאת תרנגול או תרנגולת ולא נצרכו ליותר מזה.

ולענין צבע התרנגולים נראה פשוט שאין בזה שום הבדל מאיזה צבע הם, אין שלא מוזכר בפוסקים הדנים בשינויים המצריכים מסורת, צבע התרנגולת, ב"ל גם נראה מהגמ' דלהלן שישראל היו מגדלים כמה מיני צבעים, מסכת עבודה זרה דף י"ד עמוד ב' תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל. ומסתמא לא היו מגדלים תרנגולים האסורים, ואף אחר שקבלנו עלינו את חומרת רש"י ועוד ראשונים, שאין לאכול עוף רק עם מסורת, יש משא ומתן בפוסקים על ענין הכפרות של ערב יום הכיפורים היאך לקחת תרנגול לבן שלא יהא מדרכי האמורי, ואם הי' הקפדה על צבע התרנגול לענין היתר אכילתו, תיפוק ליה שיש בהם איסור אכילה והם פסולים לכפרות, ונפסק בשו"ע אורח חיים סימן ע"ט סעיף ו'. בירושלמי אוסר לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך, וכנגד צואת תרנגולים אדומה שיש מפרשים כפשוטו תרנגולים אדומים, הרי שישראל גדלו אותו. בביתם לכן יש צורך לדעת להתרחק מהם בשעה שעוסקים בק"ש או תורה ותפלה.

שלמה אבינר

רש"י במסכת חולין דף ס"ג עמוד א'. ד"ה שהודו כפות, כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול וקורין לו פואוין שלביי"א. ע"כ, ואולי זה הוא המין שתכוון רש"י, ואז הוא טמא בהחלט? ואין לי כל הוכחה שאינם מזדווגים.

משם הלכנו **למקום שני** שהי' לו כמו גן חיות קטן בעיקר מעופות וגם הי' לו שם חיה ששמו 'קענגורו', ראינו שם הרבה מיני תרנגולים, במדורים נפרדים, כגון 'קוציין' והוא עוף גדול אולי 4 ק"ג ולו נוצות על רגליו עד צפרני האצבעות, ולא ראינו לו כרבולת כי אם הרבה נוצות על הראש, גם מין ששמו תרנגול משי 'זיידע האן' ולו חמש אצבעות מעיקר בריתו ולא מחמת מום, גם תרנגול בלי כרבולת רק עם כתר נוצות יפים, גם כמה פאזאנים, וגם תרנגולי 'לאגהארען' לדבריו הם מאיטאליא, הם מטילים יותר מ 300 ביצים בשנה, והם אינם דומים כלל ל'לאגהארען' הידוע כאן כמטילי הביצים למאכל, (אולי בעתיד יהי' אפשר לקחת מהם לגדל ביצים עם מסורת אחרי שנחפש היטיב את מקורם ושיהי' גזע נקי) אגב במדור אחד הי' בראקל מסוג ציטראן ביחד עם פאזאנים,

אח"כ הלכנו **למקום שלישי** שבו היו הרבה מיני תרנגולים וגם בראקל בערבו ביא גדולה, הגוי סיפר שעמל הרבה ע"י כל מיני זווים כדי לקבל מין מסוים שיהא נראה כמו מין שקשה למצוא! וכן עסק בהזרעה מלאכותית, ולדבריו לא כל כך הצליח (בהזרעה מלאכותית) אולם במינים קטנים הצליח יותר, גם אמר שהמין 'לאגהארען' הוא הכי מוצלח לערב עם בראקל, בתוך דבריו אמר שמכיר אחד שיש לו גזע טהור, ונתן את שמו, והוא הי' הראשון שבאנו אליו ביום ב', מבלי שידע שהיננו אצלו.

הנה כתבתי את מה שראיתי בהווה וגם היכן שכתבתי "אין לנו ענין" הכל הוא למראה ההווה, אולם מגדל שאומר "שמפריד בין סוגי העופות בעונת הפריון" צריך לבקר את לולו שנית, ולא לקחת אלא מה שנולד אחרי עשרים ואחד יום מעת שהמינים אינם מעורבים!

ומשם נסענו להאירפארט בבריסל כל זה כתבתי מהזיכרון ולא ביומו

שלמה אבינר

והנני מציין שלא ראינו רק מקצת ממה שיש ואם יתן ה' עוד נסיעה נבקר בעוד הרבה מקומות וכך יהי' לנו מבחר של תרנגולים כשרים למהדרין.

צורת העוף פאזאן

חמש אצבעות לעוף ממין "תרנגול משי" "זיידע האן"

